

To: [REDACTED] [REDACTED]@rivm.nl
From: [REDACTED]
Sent: Tue 6/16/2020 12:05:19 PM
Subject: RE: VNSWB overleg RIVM heroverweging handreiking Sauna en Wellness
Received: Tue 6/16/2020 12:05:20 PM

Hoi [REDACTED]

Ik stuur alvast onze hygiënerichtlijn voor sauna's door. Hierin staat ook een stuk over binnenmilieu (paragraaf 2.2).
 Zie: <https://www.rivm.nl/hygienerichtlijnen/sauna>
 Deze richtlijn is opgesteld met de branche.

Onderbouwing temp en RH met refs volgt straks.

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@rivm.nl>

Verzonden: dinsdag 16 juni 2020 12:25

Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rivm.nl>

Onderwerp: RE: VNSWB overleg RIVM heroverweging handreiking Sauna en Wellness

[REDACTED]

From: [REDACTED] <[REDACTED]@rivm.nl>

Sent: dinsdag 16 juni 2020 12:08

To: [REDACTED] <[REDACTED]@rivm.nl>

Subject: RE: VNSWB overleg RIVM heroverweging handreiking Sauna en Wellness

Is 13:00 ok?

Groet [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@rivm.nl>

Verzonden: dinsdag 16 juni 2020 09:58

Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rivm.nl>

Onderwerp: FW: VNSWB overleg RIVM heroverweging handreiking Sauna en Wellness

Van de branche zelf..

Zullen we rond de lunch even overleggen?

From: [REDACTED] <[REDACTED]@gmail.com>

Sent: maandag 15 juni 2020 17:00

To: [REDACTED] <[REDACTED]@rivm.nl>

Cc: [REDACTED] <[REDACTED]@rivm.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@fortresortbeemster.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@qualitywellnessresorts.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>

Subject: VNSWB overleg RIVM heroverweging handreiking Sauna en Wellness

Woerden/Blijham, 15 juni 2020

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

T.a.v. [REDACTED] infectiebestrijding

Onderwerp: **Heroverweging Handreiking Sauna en Wellness.**

Geachte [REDACTED]

In aansluiting op ons telefonisch contact van vanmiddag stuur ik u onderstaande informatie.

Afgelopen week is er veel ophef ontstaan bij de ondernemers en leden van de brancheorganisatie Vereniging van Sauna en Wellness Bedrijven (hierna; VNSWB), over de handreiking "Veilige opening Sauna en Wellness" welke het RIVM

heeft gepubliceerd.

Mocht de handreiking zich in deze vorm (of een substantieel deel ervan) vertalen richting een nieuwe noodverordening dan betekent dat per direct het failliet van al onze bedrijven, aangezien de maatregelen van de handreiking volstrekt onuitvoerbaar zijn (bijv. het gebruik van 1 persoon per sauna-faciliteit).

Ik beseft dat de beoordeling daarvan niet tot uw taken behoort, vandaar dat ik mij verder zal proberen te beperken tot het aandragen van informatie welke u kunt gebruiken in de herbeoordeling van de vraag of de her-opening van Sauna- en Wellnessresorts (wij vertegenwoordigen niet de privé-sauna's) en het gebruik van de sauna-faciliteiten verantwoord is vanuit virologisch oogpunt. U heeft mij uitgelegd dat het daarbij niet zozeer de vraag betreft of aerosolvorming een issue is, maar of ten aanzien van druppelvorming (in de omstandigheden van een sauna) de 1,5 meter voldoende afstand is. Aangezien u daarover onvoldoende informatie heeft, bent u tot het advies gekomen zoals in de handreiking verwoord staat.

Deze 'omgekeerde bewijslast' is voor u als wetenschapper wellicht correct, maar voor ons als betreffende partij onbegrijpelijk.

Via onderstaande link treft u het (nog niet officieel gepubliceerde) artikel "Evaluation of heating and chemical protocols for inactivating SARS-CoV-2" aan, waarin staat dat is aangetoond dat het COVID-19 virus sterk in activiteit afneemt bij hogere temperaturen. Van ^{5.1.2e} hebben wij op onze vragen o.a. als reactie ontvangen: "Hoe hoger de temperatuur, hoe beter. Dus af en toe de sauna doorverwarmen naar hogere temperatuur zou ik wel zien als manier om van een eventuele besmetting af te komen." [Evaluation of heating and chemical protocols for inactivating SARS-CoV-2](#)

In het artikel "Turning up the heat on Covid-19-Heat as a therapeutic intervention" met link [Turning up the heat on COVID 19: hitte als therapeutische interventie](#) wordt verwezen naar een publicatie van Kampf et al., 2020: "The temperatures achieved within a sauna are well within the range required for pathogen control and often exceed temperatures of 60°C for 30 min, 65°C for 15 min or 80°C for 1 min, which have been shown to reduce coronavirus infectivity by at least 4 log10 ." In sauna's varieert de temperatuur tussen de 70 en 100 Graden Celcius waarbij de gast per saunasessie ongeveer 10 a 15 minuten in de sauna verblijft. Sauna's hebben dus een effect van thermische desinfectie. Sommige bedrijven hebben sauna's met lagere temperaturen (bijv. een tepidarium, 40 a 50 Gr. C.) waarvan we in het protocol zouden kunnen opnemen dat deze niet in gebruik mogen zijn.

Voor stoombaden in de saunabedrijven geldt dat de zeer hoge luchtvochtigheid (100%) een eventuele virusoverdracht via aerosolen onmogelijk maakt. Zie de link <https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev-virology-012420-022445>. Hierop kunnen we aanvullen dat er in stoombaden voldoende afzuiging moet zijn, omdat anders geen goed stoom kan ontstaan.

Ons protocol "Veilig naar de Sauna in de 1,5 m samenleving" treft u aan in bijgaande link.

<https://www.mijncoronaprotocol.nl/protocol/sauna-wellness/>

Het bevat nadrukkelijk ook de reserverings- en incheckprocedure waarbij alleen gasten na gezondheidscheck zonder corona-klachten of corona-contacten welkom zijn.

Wellicht geheel ten overvloede willen wij nog eens benadrukken dat de VNSWB niet staat voor de privé-(gay/seks-)sauna's. Dit is een categorie waar wij ons van distantiëren (deze kunnen ook geen lid worden van onze branchevereniging). Wij hebben deze categorie ook niet meegenomen in ons protocol. Van de VNSWB-leden kunnen wij naleving van ons protocol garanderen. Mocht dat comfort geven dan zou in overweging kunnen worden genomen om alleen her-opening of verruiming voor leden van de branche-vereniging toe te staan.

Voorts geven wij naast de 1,5 m garantie aan dat wij minimaal 10 m2 binnenruimte per gast garanderen met daarnaast een veelvoud daarvan aan buitenruimte.

Ten aanzien van onze deelactiviteiten horeca en individuele behandelingen (beauty en massage) hebben wij de protocollen van de horeca respectievelijk de ANBOS opgenomen in ons protocol "Veilig naar de Sauna in de 1,5 m samenleving".

Voorts bieden onze bedrijven een alternatief binnen de recreatiebranche voor buitenlandse vakanties en helpen zo met de gewenste spreiding van drukte.

Wij hebben, mede op basis van het protocol een animatiefilmje laten maken, welke de gast aantreft op de website van de bedrijven, maar ook bij reserveringen ontvangt. <https://youtu.be/6WH-rG22Z2I> Veilig naar de sauna: dat regelen we samen!

Bijgaand (apart bestand) treft de het protocol aan van de Deutsche Sauna Bund (Handlungsempfehlungen Wiederaufnahme des Sauna Betriebes). Let op: op het voorblad staat april 2020, het document is echter bijgewerkt per 15 mei 2020.

Inmiddels zijn in de meeste Deutsche Bundesländer de Sauna's en Thermen weer opengesteld (m.u.v. op dit moment 5 deelstaten).

We vinden het jammer dat u niet op onze uitnodiging in kunt gaan om een van onze bedrijven te bezoeken en met u ter plaatse te bezien hoe de voorzieningen veilig zouden kunnen worden gebruikt en hoe deze technisch functioneren.

Ik kijk uit naar uw reactie. Voor vragen of nader overleg zijn wij uiteraard beschikbaar.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Sauna- en Wellness bedrijven

